Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje
DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ“
Vaikams — „VARPELĮ“

Nr. 73 | Vilnius 1938 m. gruodžio 8 d. (ketvirtadienis) | Pirmi metai

Šiame numeryje

O GAL IR GERAI BŪTŲ

Kreipiamės į „Aido“ skaitytojus

Praėjusį sekmadienį būrelis Vilniaus lietuvių inteligentų suėjo pasikalbėti-pasišnekėti (dzūkai pasakytų - paklegėc) apie laikraščius. Žinia gi, mums rūpi savi, lietuviški laikraščiai, kuriems, rodosi, dangų palenktum, kad tik žmonės daugiau juos skaitytų, prenumeruotų, labiau interesuotųsi. Suėjome pasikalbėti iš visokių pakraipų, arba, kaip sakoma, „iš visokių partijų“. Ir tai suprantama, nes visiems mums rūpi šio krašto lietuvio buitis, visi mes gimėme ir augome paprastoje kaimo pirkioje ir vien todėl trokštame iš visos širdies, kad toje pirkioje kaskart būtų šviesesnis ir geresnis gyvenimas. Mūsų kaimo gyvenimą šviesdami ir gerindami, daug ta kryptimi padarome ir laikraščiuose, kuriais visi dabar esame susirūpinę, laužydami galvas, kaip čia ko daugiau jų išplatinus kaime — valstiečių tarpe. Susirinkę Vilniuje ilgai tuo klausimu kalbėjomės. Bėrėme žodžius, kaip žirnius, siūlėme ir taip ir kitaip daryti, tokių ir kitokių priemonių imtis. Žodžiu, nuomonių buvo visokių, ir sunku būtų visas jas čia suminėti. Vieną tačiau pasiūlymą norime aptarti ir tikimės, kad jam pritars ir malonūs „Aido“ skaitytojai.

Tame susirinkime kalbėjo vienas, kitas, trečias... dešimtas. Pagaliau vienas inteligentų, kuris dažniau aplanko kaimą, pradėjo kaltinti redaktorius, kad mes nepažįstame kaimo, nežinome, ko žmonės nori iš laikraščių.

Išklausę tokio priekaišto, redaktoriai susirinkime netgi nesiteisino, nes labai sunku būtų tai patvirtinti, ar atmesti. Iš tikro, gal laikraščių redaktoriai ir nepažįsta kaimo žmonių, nes nevažinėja po provinciją, o nevažinėja todėl, kad įsileidus kelionėn reikėtų sustabdyti laikraštį. Be to, ne visur dabar galima ir nuvažiuoti. Pagaliau nuvažiavus į kaimą, dar nežinia, ar valstiečiai norės pasakyti redaktoriui, ką mano apie jo leidžiamą laikraštį. Mat, nepatogu staičiai akysna išrėžti žmogui, ką manai apie jį ir jo darbus. Jau daug lengviau tai pasakyti pašaliniam asmeniui.

Taip daugumas daro ir su laikraščiais. Neateina į redakciją, neįsikalba, arba neparašo, bet aplinkiniais keliais skleidžia savo nuomones, kurių dažniausiai ir nesužinome. Manome, malonūs skaitytojai, kad šitaip neturėtų būti. Ir štai kodėl. Mes jau ne kartą rašėme ir primename dabar, kad *su skaitytojais - prenumeratoriais norime sudaryti vieną, gražiai sugyvenančią šeimyną*. O šeimynos nariai, jei jie vienas kitą gerbia ir myli, ne tik vienas kitam nepastatys kojos, neapkalbės, neskleis negražių prasimanymų, arba kaip sakoma, neterš savo lizdo, bet vienas kitam padės, patars ir pasisakys, ką jis mano, kaip galvoja.

Giliai tikėdami, kad „Aidas“ su savo skaitytojais sudaro vieną didelę šeimyną, *prašome jos narius skaitytojus - prenumeratorius pasakyti savo nuomonę*. Dėl kai kurių sumetimų neskelbiame anketos - plebiscito, *norime tik, kad „Aido“ skaitytojai patys, nevaržomi jokių punktų, pasakytų atvirai, nuoširdžiai, kas mūsų laikraštyje jiems patinka, kas nepatinka ir ko kas norėtų*.

Juo daugiau prenumeratorių atsilieps, juo redakcijai bus lengviau sužinoti, kas reikėtų daryti, kad „Aidas“, kuris šiuo metu mūsų krašte atstoja lietuvišką dienraštį, dar labiau kiekvieno lietuvio būtų laukiamas svečias. Rašykite taip, kaip manote, taip, kaip jums rodosi; tik neklausinėkite įvairių patarėjų iš šalies, kurie gali siūlyti jums rašyti ne taip, kaip jūs patys manote, bet taip, kaip tie patarėjai norėtų. Ar siunčiate korespondenciją, ar šiaip žinelių, ar būnate Vilniuje, netingėkite pridurti vieną kitą žodelį apie laikraštį. Kadangi dabar-rudenį kaimo žmonės turi daug laisvo laiko, tai savo nuomonę apie laikraštį ir skyrium galima būtų parašyti ir redakcijai atsiųsti. Nesvarbu, ar nuomonė apie „Aidą“ bus pareikšta kartu su korespondencija, ar skyrium, vieno žmogaus, ar iš karto kelių; svarbu tik, kad nuomonė būtų pasakyta savo vardu, kad vienas nepasirašinėtų už dešimtį.

Atpasakojome skaitytojams minėto lietuvio inteligento pasiūlymą, kuriam ne tik nesame priešingi, bet nuoširdžiai pritariame ir Lietuviškos Spaudos savaitės proga kreipiamės į „Aido“ skaitytojus, ypač į tuos, kuriems mūsų laikraštis yra brangus, kviesdami atvirai, be pykčio, be pramanytų kaltinimų, pasakyti savo nuomonę, pageidavimus, kuriuos, mes, kiek bus galima, stengsimės išpildyti, nes laikraštį leidžiame ne sau, bet skaitytojams, laikraštyje nagrinėjame ne savo asmenišką padėtį, bet viso krašto lietuvių visuomenės reikalus.

Taigi, gal ir geriau būtų, kad kuo greičiau skaitytojai atsilieptų į mūsų pasiūlymą. Laukiame.

Nauja Lietuvos vyriausybė

Gruodžio 5 dieną atsistatydino Lietuvos vyriausybė — ministerių taryba. Valstybės Prezidentas atsistatydinimą priėmė ir pavedė ligšioliniam ministeriui pirmininkui kun. Vladui Mironui sudaryti naują vyriausybę.

Tą pačią dieną sudaryta ir Valstybės Prezidento patvirtinta tokios sudėties naujoji vyriausybė: Ministeris pirmininkas — *kun. Vladas Mironas*, ministerio pirmininko pavaduotojas — *B. K. Balutis*, užsienių reikalų ministeris (vietoj Lozoraičio)—*Juozas Urbšys*, vidaus reikalų ministeris(tas pats)— *Silvestras Leonas*, krašto apsaugos ministeris (vietoj gen. Raštikio)— *gen. Kazys Musteikis*, teisingumo ministeris (vietoj Stašinsko) — *Jonas Gudauskis*, finansų ministeris (tas pats) — *Julius Indrišiūnas*, žemės ūkio ministeris (vietoj kun. Vl. Mirono) — *Juozas Skaisgiris*, švietimo ministeris (tas pats) — *prof. Juozas Tonkūnas*, susisiekimo ministeris (vietoj Stanišausko) — *inž. Kazys Germanas*. Vyriausiuoju kariuomenės vadu pasiliko (tas pats) *gen. Stasys Raštikis*.

Lenkų spaudos pranešimu, buvęs užsienių reikalų ministeris Lozoraitis būsiąs paskirtas į Londoną nepaprastu pasiuntiniu ir įgaliotu ministeriu vietoj B. K. Balučio.

Amerika tars savo žodį

Dėl paskutinių įvykių Europoje yra susirūpinę atsakingi Jungtinių Amerikos Valstybių politikai, kurie atsidėję seka Europos valstybių santykius.

Kaip jau buvo rašyta, didelį įspūdį padarė Amerikos ambasadorių iš Rymo ir Berlyno atšaukimas. Dabar pranešama apie naują prezidento Ruzvelto kalbą, kurioje jisai, apibūdinęs Amerikos vidaus padėtį, palietė ir tarptautinius santykius. Ta proga, prezidentas Ruzveltas pareiškė, kad Amerikos nusistatymas artimiausiu metu turėsiąs labai didelės reikšmės pasaulio gyvenime.

Pažymėtina ir tai, kad Ruzveltas aiškiai pažymėjo, jog Amerika dėsianti visas pastangas taikai stiprinti.

Iš šios prezidento Ruzvelto kalbos aiškėja, kad Jungtinės Amerikos Valstybės artimiausiu metu gali pasakyti savo lemiamą žodį.

×

Paskutinės žinios praneša, kad šiuo metu Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra 130.215.000 gyventojų.

Lietuvos laimėjimai susisiekimo srityje

Lietuvos valstybė nuolatos gerina visas savo susisiekimo priemones. Kasmet tiesiami nauji geležinkeliai ir nauji plentai, statomi tiltai, reguliuojamos upės ir t.t.

Gruodžio 3 d. atidaryta nauja Panevėžio—Joniškėlio linija, turinti apie 40 klm. ilgio. Šio geležinkelio nutiesimas kaštavo daugiau kaip 3 mil. litų. Jis buvo tiesiamas vien savo krašto jėgomis, t.y. lietuviškomis smagenimis ir pinigais. Geležinkelį planavo ir tiesė Lietuvos mokyklas išėję inžinieriai. Kai kurios kitos valstybės tokiems darbams dar skolina pinigų kitur, taip pat neapseina ir be svetimšalių inžinierių.

Naujo geležinkelio ekonominė ir kultūrinė reikšmė Lietuvai bus nemaža. Didelis Lietuvos plotas dabar įtrauktas ir ekonomiškai glaudžiau sujungtas su visu kraštu.

Tą pačią dieną buvo atidarytas ir naujas Panevėžio — Pumpėnų plentas, turįs daugiau kaip 20 klm. Tuo būdu Panevėžys tapo vienas didžiausių Lietuvos susisiekimo mazgų.

Be to, baigiamas tiesti ir Žemaičių plentas, kuris turės daugiau kaip 220 klm. ilgio.

Naujųjų geležinkelių ir plento atidarymo iškilmėse dalyvavo vyriausybės atstovai ir gausios minios vietos žmonių.

„Eltos“ direktorius Varšuvoje

Kaip žinome, nesenai Lietuvos telegramų agentūra „Elta“ ir Lenkijos telegramų agentūra „Pat“ yra sudariusios sutartį, pagal kurią pasižadėta žiniomis ir informacijomis keistis betarpišku būdu. Iki šiol ir viena ir antra agentūra gaudavo žinias ir pranešimus per kitas agentūras.

Ryšium su šios agentūrų sutarties sudarymu, gruodžio 6 d. į Varšuvą nuvažiavo Lietuvos telegramų agentūros direktorius Pranas Dailidė. Varšuvoje abiejų agentūrų direktoriai turi aptarti minėtos sutarties vykdymo reikalus.

Varšuvos geležinkelio stotyje dir. Dailidę pasitiko vyriausias „Pat'o“ direktorius, Lietuvos pasiuntinybės Varšuvoje patarėjas dr. Trimakas ir visa eilė Varšuvos spaudos atstovų.

Žydų įstatymai Lenkijoje(?)

Kaip žinia, žydų klausimas Lenkijoje kaskart darosi aktualesnis. Apie tai diskutuojama draugijose, daug rašoma spaudoje, leidžiamos tam klausimui nagrinėti specialės knygos ir, pagaliau, žydų klausimas iškilo Lenkijos Seime.

Jau pirmomis seimo posėdžio dienomis vienas kitas atstovas užsiminė apie perdidelį žydų įsigalėjimą, o dabar spaudoje pasirodė žinių, kad netrukus Seimui bus pateikti keli įstatymų projektai, liečią žydus. Tiesa, kol kas nieko aiškaus dar nežinia, kas tuos projektus pasiūlys ir kiek jų bus pasiūlyta. Tačiau visai galimas dalykas, kad panašūs projektai tikrai bus pateikti ir gal net priimti.

Vokiečiai su prancūzais

žada gyventi geruoju

Šio mėn. 6 dieną atvyko į Paryžių specialiu traukiniu Vokietijos užsienių reikalų ministeris Ribentropas. Su juo kartu į Paryžių atvyko visa eilė palydovų, daugiausia Vokietijos užsienių reikalų ministerijos valdininkų.

Ribentropą Paryžiaus geležinkelio stotyje pasitiko Prancūzijos užsienių reikalų ministeris Bone. Vėliau Ribentropą specialėje audiencijoje priėmė Prancūzijos prezidentas. Po to užsienių reikalų ministerijos rūmuose buvo pasirašyta bendra Vokietijos — Prancūzijos deklaracija, kurios svarbiausias punktas yra tas, kuriame pasakyta, kad tarp Prancūzijos ir Vokietijos nėra jokių teritorinių ginčų ir siena tarp abiejų valstybių galutinai yra nustatyta.

Ribentropo atsilankymui Paryžiuje ir pasirašytai deklaracijai teikiama didelės politinės reikšmės.

Lietuvos jubiliejinė meno paroda

Lietuvos nepriklausomybės 20 metų sukaktuvių proga Lietuvos dailininkai surengė didelę jubiliejinę meno parodą, kuri atidaryta gruodžio 4 d. Kaune. Parodos tikslas—pavaizduoti lietuvių meno laimėjimus paskutiniais metais.

Parodą atidarė Valstybės Prezidentas Antanas Smetona, kuris buvo atvykęs su ministeriu pirmininku kun. Vl. Mironu ir švietimo ministeriu prof. J. Tonkūnu. Atidarydamas parodą, Valstybės Prezidentas pasakė kalbą, kurioje pažymėjo šios parodos reikšmę, meno kūrinių tikslą ir linkėjo menininkams, kad jie ir toliau kurtų tik iš grynos tyros sielos.

Pirmoji lietuvių dailininkų darbų paroda įvyko 1906 metais Vilniuje, kurioje dalyvavo 20 dailininkų. Vėliau Vilniuje tokios parodos buvo rengiamos kasmet. 1910 metais tokia paroda buvo surengta ir Rygoje. Kaune pirmoji paroda buvo surengta 1920 m. Vėliau meno parodos, grupinės ir atskirų dailininkų, buvo rengiamos kas metai.

Dadartinėje meno parodoje išstatyti 83 dailininkų 237 darbai, daugiausia sukurti neseniai. Ši paroda yra didžiausia už visas, iki šio laiko buvusias meno parodas. Joje išstatyta daugiau didesnio formato stiprių kompozicijų, gamtos vaizdų ir šiaip įvairiausių dailės meno paveikslų.

Geriausi kūriniai premijuoti. Gavo premijas šie menininkai: Juozas Bagdonas, Viktoras Vizgirda, Antanas Gudaitis, Petras Rimša ir Paulius Augustinavičius.

Balkanų valstybės pasiryžusios gintis

Balkanų valsybės, kaip žinia, yra sudariusios savo santarvę. Šiuo metu santarvės valstybių premjerai yra susirinkę Atenuose į konferenciją ir tariasi bendrais reikalais. Konferencijos metu Graikijos premjeras Metaksas pasakė kalbą, kurioje dar kartą iškėlė aikštėn, kad Balkanų santarvė neturinti jokių grobuoniškų tikslų ir stengiasi vien palaikyti gerus santykius su visais. Dabar tačiau visi įsitikino, sakė premjeras, kad geri santykiai su kitomis valstybėmis galimi tik tuo atveju, kai esi pats gerai apsiginklavęs. Todėl Balkanų valstybės stengsis gerai apsiginkluoti ir derinti savo karo pajėgų veiklumą per dažnus armijų vadų pasitarimus. Balkanų valstybių sienos galutinai nustatytos ir jų liesti jos niekam neduosiančios.

— Spaudoje pasirodė žinių, kad Bulgarija pareikalausianti kai kurių žemių iš Jugoslavijos.

Pakarpačio Ukraina tvarkosi

Iš Pakarpačio Ukrainos sostinės Hušto pranešama, kad ten pradeda kurtis valstybės įstaigos. Jau įsteigta policijos direkcija ir jo viršininku paskirtas Balei, žinomo ukrainų veikėjo Konovalco bendradarbis. Laukiama paskyrimo trečio ministerio, kuris pakeistų nepalankų ukrainams asmenį tikruoju ukrainu.

Pakarpačio ukrainos pietuose kartojasi neramumai, kuriuos sukelia įsiveržę iš Vengrijos teroristai. Policija ir kariuomenė juos gaudo ir sodina į koncentrines stovyklas.

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Rašykime monografijas

Apie kokias monografijas norima čia kalbėti? Vienu žodžiu sunku apibūdinti. Reikia tad pasisakyti kiek plačiau. Rašykime savo miestelių, kaimų, apylinkių monografijas. Spaudoje, tiesą sakant, pasitaiko kai kurių vietų aprašymų, bet to yra maža. Tai yra tik informacinio pobūdžio ilgesnės ar trumpesnės korespondencijos, kuriose liečiama tiktai aktualūs dienos reikalai. O juk niekas, tur būt, neabejoja, kad mūsų krašto gyvenimas turėtų rasti spausdintame žodyje pilnesnę išraišką. Kalbėkime konkrečiai. Imkime pavyzdžiui Švenčionių apskritį. Apie ją galima būtų labai daug parašyti.

Pirmiausia, be abejo, svarbu, kaip tos apskrities gyvenimas atrodo dabartiniu metu. Svarbu čia ne tik lietuvybės padėtis, jos plėtimasis ar gniuždymas, įdomu taip pat kaip atrodo tų apylinkių kultūrinis, ekonominis ir apskritai visuomeninis gyvenimas. Rašant apie kultūrinį gyvenimą pirmoj eilėj turėtų būti smulkiai aprašyti visi gyventojų papročiai ir padavimai. Juk keičiantis gyvenimui, keičiasi ir žmonių papročiai. Seni, labai charakteringi papročiai nyksta, atsiranda nauji. Istoriškai imant, visi tie senieji papročiai yra labai įdomūs ir brangūs. Jie turėtų būti kokiu nors būdu įamžinti. Sueigos, vestuvių, laidotuvių, krikštynų, darbymečio papročiai apeigos istoriniu atžvilgiu yra labai brangus turtas, kuris gali kada nors labai daug patarnauti etnografijos mokslui. Tiesa, prieš keletą metų mūsų visuomenėje buvo sukrusta rinkti visokią tautosaką, kuri buvo kraunama Mokslo Draugijos archyvan, bet toji tautosaka buvo renkama iš viso krašto ir ji, žinoma, nesudaro jokios sistemos. Tuo tarpu siūlomose rašyti monografijose surinktoji Švenčionių ar kurioje kitoje apylinkėje tautosaka sudarytų jau tam tikrą sistemą. Pagaliau, kaip jau minėta, monografijos turėtų apimti ne tik kultūrinį, bet ir ekonominį gyvenimą bei jo vystymąsi. Čis taip pat galima žiūrėti į dalykų padėtį istoriškai ir aktualiai.

Visų pirma turėtų būti imta domėn agrarinis klausimas, t. y. žemės ūkio kultūra ir ūkių smulkėjimo procesas. Kiek galima šie dalykai turėtų būti pavaizduoti ir statistiniais duomenimis: kiek ir kokių ūkių būta seniau, kiek ir kokių yra dabar. Su tuo vėl yra glaudžiai susijęs populiacinis klausimas. Kitaip sakant, turėtų būti atsižvelgta į žemės ūkį ir žmonių, atseit, šeimų santykį. Apskritai imant, žinoma yra, kad mūsų žemės ūkyje jaučiamas žmonių perteklius. Tad monografijose galima būtų smulkiai aprašyti, kur žmonės susiranda pašalinio darbo ir apskritai kuo dar iš šalies verčiasi. Emigracija Amerikon ar kur kitur yra dabar sustojusi, bet sezoniniams darbams dar daug mažažemių ir bežemių važinėja. Tatai taip pat turėtų būti aprašyta ir pavaizduota statistiniais duomenimis, nurodant kiek maždaug žmonių važiuoja sezoniniams darbams, kiek jie uždirba ir panašiai. Tam tikra emigracija vyksta taip pat miestuosna. Taip įdomu būtų žinoti, kaip smarki yra toji emigracija, kuo žmonės daugiausia verčiasi, atvykę miestan, ar jie paskiau grįžta kaiman ar pasilieka miestuose. Toliau labai svarbu žinoti, kaip ir kokia yra išsivysčiusi kaime naminė pramonė, kokios yra bendros pramonės įmonės, kaip sekasi joms vystyti savo veiklą.

Geografinės žinios irgi turėtų didelę reikšmę. Ypač turėtų būti atsižvelgta į vietovardžius, kurie, kaip žinia, kinta kartu su gyvenimu. O ar neįdomu žinoti, kur kokių ir kiek būta miškų seniau, ir kiek jų yra dabar. Kokių žvėrių ir paukščių miškuose esama, kokių augalų sutinkame savame krašte ir pan. Be to, galima būtų uždokumentuoti kaimų vardus, ir jų didumą, nes įvykdžius komasaciją visi šios rūšies gyvieji daviniai turės išnykti.

Iš tautinių klausimų tarp kitko labai svarbus yra tautybių santykis toje ar kitoje apylinkėje laiko būvyje. Čia irgi būtina pateikti statistinių (bent apytikrių) duomenų. Iš kitos vėl pusės turėtų būti sužymėti žymesnieji kaimo veikėjai bei labiau pasižymėjusios šeimos ar giminės. Kai kur yra kaimų, kurių gyventojai-valstiečiai seniau yra buvę vadinamaisiais laisvaisiais ūkininkais. Tokių kaimų istorija būtų labai įdomi.

Buvusių sukilimų atsiminimai ir padavimai, užsilikusieji žmonėse, būtų lygiai naudinga įtraukti monografijosna.

Čia pateikta tik svarbiausi klausimai, kurie skverbiasi galvon, keliant monografijų rašymo reikalą. Suprantama, kad tai yra ne visa. Rašant monografiją galėtų atsirasti daug daugiau kartais visai specifinių dalykų, kurie reikalautų įamžinimo.

Kas turėtų rašyti tas monografijas? Kas tik galėtų ir norėtų. Bet pirmoj eilėj paminėtina čia tie žmonės, kurie su savo kaimu ar apylinke yra geriausiai susipažinę ar su ja suaugę. Taigi tarp kitų čia galėtų geriausiai pasirodyti kaime gyvenantieji inteligentai, buvę mokytojai, skaityklų vedėjai. Jie dabar neturi jokio ypatingo darbo, tad galėtų labai gerai įgyvendinti čia iškeltą sumanymą, didžiai patarnaudami savo visuomenei.

A. Pangonis.

NAUJOS KNYGOS

B. Dobilėlis. „Mūsų Elementorius". Kaina 70 sk.

Vilniuje neseniai išėjo iš spaudos B. Dobilėlio „Mūsų Elementorius", skirtas pirmojo skyriaus vaikams, dar nemokantiems skaityti. Viršelį piešė ir iliustravo Z. Urbanavičiūtė. Elementorius turi 80 puslapių.

Seniai laukėme elementoriaus pasirodant. Mūsų mažyčiams, pradedantiems tik pirmąsias raideles pirštelių vedžioti, trūko gero, pradžiamokslio, kurs lengviau padėtų išmokti rašto. Bet išleisti vaikams gerą elementorių nei paprastas, nei lengvas darbas. Reikia būti pirmiausia prityrusiam pedagogui ir nusileisti į tas galvojimo sritis, kuriose tenka gyventi tik pradedančiam pažinti pasaulį vaikui. Dirbdamas mokytojo darbą ir tu rėdamas reikalo su mažais vaikais, mokytojas nė negali būti kitoks. Jei būtų kitoks, blogai eitų savo pareigas ir būtų netikęs mokytojas. Vaiko galvojimo, pomėgių, būdo yra surašytas visas mokslas vaiko psichologijoje. Ką pastebime mes, nepastebi vaikas ir atvirkščiai, ką pastebi vaikas, nepastebime mes suaugę. Vadinasi, kalbėti į tą žmogų, kurs reaguoja į aplinką visai kitaip negu mes, yra gana sunku.

Iš to, kas kaip su mažais vaikais elgiasi, kaip į juos kalba, matyti, kiek yra pasiruošęs vaikų auklėjimo darbui.

Kalbamasis B. Dobilėlio elementorius, šiaip ar taip galvosime, nevisai tinka tik pradedančiam raides pažinti mokiniui. Tiek pats viršelis, tiek vidus perdaug margas. Raidės plonytės, viena prie kitos sugrūstos, nuotolis tarp eilučių labai mažas. Pradedančiam raides pažinti visi tie žodžiai, į vieną vietą suplakti, gali sudaryti tik chaotišką vaizdą. Kas dar nemoka raidžių kaip reikiant, tam visos jos turi būti viena į kitą labai panašios, taigi dėl to turėtų būti, kiek galima, aiškesnės, ryškesnės, viena nuo kitos ne perdaug arti. Jeigu pasižiūrėsime Dobilėlio elementoriaus 28, 29, 30, 31, 32 paslapį ir kitus panašius, tai įsitikinsime, kad vaikui tie puslapiai skaityti bus labai keblu ir sunku: taip viskas juose surizgę ir sumišę. Ką kurie paveikslėliai gana neaiškūs, pvz., paveikslėlis *mėsa*. Kumpis čia menkokai pavaizduotas, labiau į ausį panašus. Ant sienos kabo dešros, o visa ta aikštė, kurioje ši „mėsa" vaizduojama, kažinkokiais kvadratais išpuošta, išvagota.

Kitur vėl nupieštas beržas, o jo šakose stovi mama ir mama.

Kuo pateisintinas toks „montažas", vaikų elementoriams gana neįprastas, pasakyti sunku.

Be to, krinta akin kai kurių raidžių stilizavimas, nelyginant kokio skelbimo tekste, ligi pusės elementoriaus, o toliau staiga tekstas jau visai normalių spausdintų raidžių. Šis elementorius, kaip matyti, ne pedagogų darbas.

Vis dėlto mūsų mažyčiams, truputį pramokusiems skaityti iš kitokių elementorių, bus pravartu pavartyti ši spalvota knygutė: vaikai mėgsta margumyną. Tad tėvai, nupirkę vaikams dovanėlių šį elementorių, nieko nepralaimės.

K. Kurtutis. „Darželis" Vilnius, 1938 m.

Visai kas kita taip pat neseniai išleistas liaudies mokyklos II skyriaus mokiniams K. Kurtučio knygutė *Darželis*. Tai malonus pavartyti skaitymėliai, kurių daili, lengva ir taisyklinga kalba, gera ir metodiška tvarka. Vaikas ras čia skaitymėlių pirmiausia apie savo tėviškę, motiną, tėvą, brolį, seselę. Nėra čia kokių pretenzingų paveikslėlių ar fantastinių raidžių.

Paveikslėliai aiškūs, ryškūs. pritaikyti prie teksto, kurio apačioje neretai galima aptikti gražių sentencijų, sklandžiai išreikštų eilėmis.

Skaitymėliai suskirstyti tam tikrais skyriais. Pirmas skyrius—*Gimtinė*, antras — *Mokykla*, trečias—*Ruduo*, ketvirtas—*Žiema*, penktas—*Pavasaris* ir šeštas—*Vasara*. Pačiame gale pridėta rašto pratimų.

Kiekviename metų laike yra skirta vietos aprašyti ir paaiškinti visoms toms šventėms, kurios esti mūsų švenčiamos.

Rudens skyriuje yra, pavyzdžiui, kalbama apie Lenkijos šventę lapkričio 11-tąją, žiemos skyriuje minima ir aiškinama vasario 16 dienos prasmė ir reikšmė, o pavasarj kalbama apie Lietuvos kunigaikštį šventąjį Kazimierą, kurio paveikslas čia pat išspausdintas.

Žodžiu, einamieji skaitymėliai rišami su gyvenimu, arba kaip sakoma, aktualizuojami ir korelioujami. Čia, pavyzdžiui, skaitymėlyje *Lytys* (113 p.) autorius vaizdžiai moka pamokyti jaunuosius skaitytojus, kurie yra didieji mūsų tautos miestai ir upės. Prie prozos tekstų pridėti paprastai dar keli eilėraščiai. Parinkta visa eilė lietuviškų gražių žodžių, suprantamų, kasdieniųįvairiomssąvokomsreikšti, čia „žirgeliai, jauteliai, pulkeliai žąsų *žvengia, mauroja, gagena*". Debesėliai *siūbuoja, linguoja*.

Apskritai, skaitymėliai gražūs, turiningi ir gerai sutvarkyti. Mūsų vaikai ir jų tėvai bei mokytojai K. Kurtučio skaitymėliais, man rodos, tik pasidžiaugti galės. Skaitymėlių kaina nepažymėta.

Albinas Žukauskas „Laikai ir Žmonės". Eilėraščiai

Albinas Žukauskas, poetas ir novelininkas, jau seniai mūsų spaudoje paskirais savo kūrinėliais pasirėiškęs, neseniai išleido savo eilėraščių pluoštelį. Debiutantas, kaip ir kiti naujųjų laikų poetai, pasirinko visai kitą eilėraščių formą nei prieškariniai ir pokariniai vyresniosios mūsų kartos poetai. Čia nerasime eilėraščiuose tokio takto, kuris sukelia polkos, valso ar kitų kokių, melodijų įspūdį. Čia skaitytojas norima patraukti ne tik eilėraščio forma, bet jo išvaizda ir, svarbiausia, turiniu. Poetas, įkvėpimo pagautas, susijaudinęs, reiškia savo mintis nutraukiais sakiniais, atskirais vaizdais. Tad skaitant tokį eilėraštį, reikia mokėti gyventi ir jausti drauge su kūrėju.

Eilėraščiai *Laikai ir Žmonės* perdėm persisunkę minorinėmis gaidomis. Poetas gretina iš vienos pusės turtingą gyvenimą, pilną šviesos reflektorių, muzikos tonų, nerūpestingų šokikų, gyvenimą vynu praskiestą ir iš antos — pavargusį, išbadėjusį žmogų. Jis sudaro kontrastą, kurio tiek daug gyvenime. Tas sugretinimas sukelia poetui nemalonų, niekingą pasaulio vaizdą ir liūdnų refleksijų. Juo labiau, kad poeto žemėje ilgą laiką girgždėjo kartuvės, slankiojo baisūs šešėliai, vaidenosi tolimas Sibiras, o vėjo šnėriai klaikiai siūbavo trobas ir beržus, kad tą žemę trypė vokiečio, ruso ir prancūzo batai, kad „per ją praėjo klaikios audros karų, revoliucijų ir baudžiavos".

Savo eilėraščiuose dainuoja autorius apie „pilkąjį žmogų", gyvenantį juodoj nuo vargo ir prakaito savo vaikų žemėje, dainuoja ir apie sūnų palaidūną, dar pilkesnį ir dar juodesnį, kurs sapnus, svajones ir tėviškėlę gražią į niekį iškeičia ir pigiai parduoda, kuriam „akis pagauna kiti miražai, o ne šakotos lietuviškos liepos".

Tai eilėraštis *Sūnus palaidūnas*. Čia, kaip ir kitur, mėgstamiausioji eilėraščių autoriaus priemonė—lyginimas.

Jis pranašauja sūnui palaidūnui: „Kiti užsės dirvas, kiti nupjaus ir pėdus veš į kluonus, ir plauks Neris ir Nemunas, vis plauks per vasarą, per visą rudenį, o tu matysi tik naktis, šešėlius juodus.

Žymės nuo veido nenuplaus nei
upės, ir troškulio neužgesins
ir skausmo neišlygins pirštai
tėviškės įgudę.
Sugrįši dar kada, sugrįši dar,
sūnau negeras,
paverksi graudžiai ir parauodsi
graudžiai.
Nusvers tau galvą liūdesys, kaip
rasos varpas sveria.
Nerasi žingsnių išmintų ant kelio.
Ir žemė nepažins tavęs. Ir upės
nesidžiaugs...
— — — — — — — — — —
Vienodos bus ir dienos ir naktys
tuščios ir nuobodžios.
Ieškosi laiko prarasto ir keiksi
dienas negeras.
Kas mėnuo auksą tik paimsi, tik
skaistysi godžiai
parduotos dūšios kainą. Nei ženklo
kelio tavo nueito, tavęs nei
ženklo niekas neberas.

Ir tik sūnus palaidūnas vertas tokio prakeikimo, jei „parduoda dūšią" tuomet, kai tėviškėje tyla, kai tėviškė vargus kraštas, kai „prieblandoj jos liūsnos svyra" ir vargsta žmonės.

Toks yra, trumpai ir paviršiomis nupasakojus, Albino Žukausko eilėraščių turinys. Nelinksma visa tai, ką poetas aprašo, nelinksma dėl to, kad „vargi" mūsų žemė, sunkus jos likimas, o mes, tos žemės tikrieji vaikai, taip pat apsiblindę.

Šio eilėraščių rinkinio pabaigoje yra įspūdingas eilėraštis, skirtas poetui kaliniui. Čia daug ryžtingumo ir jaunuoliškos energijos. „Pasenusi, paliegusi ir išniekinta žemė virpa, bet, poetas teigia, kad „rūščios vėtros ir audros mūs taip greit nenuveiks ir taip greit neišraus". Jis ryžtasi vėtroj ir audroj tvirtai stovėti".

Išvada iš viso to gali būti trumpa: Eilėraščių autorius, būdingas mūsų krašto vargų žmogus, jautriai išgyvenęs savo žemės paniekinimą, tamsumą ir bėdas, ką jausdamas aprašė ir ką pastebėdamas pavaizdavo, iškeldamas gyvenimo kontrastus.

Pabaigai norėtųsi pridėti ir pastabėlę. Eilėraščių autorius kai kur pasikartoja. Jis gal per dažnai vis mini „krentančias žvaigždes".

Knygos viršelis, rodos, labai vykusiai priderintas prie turinio: vargas, tamsair šviesos viltis.

V. Martinkėnas.

Kaip atrodo Londono literatūriniai priešpiečiai su 1200 svečių

Mes kai kada nusiskundžiame, kad pas mus tiek daug tenka pavargti, kol žmogų prikalbini išsirašyti laikraštį, arba nusipirkti knygą. Dar laikraštis — pusė bėdos. Bet su knyga daug sunkiau. Pasirodo betgi, kad ir kultūringose šalyse kaip laikraštis, taip dar labiau knyga tenka reklamuoti, girti, siūlyti. Gerai žinome, kad gabiausi reklamos mistrai yra amerikiečiai, kurie šį užsiėmimą labai mėgsta. Apie anglus buvome priešingos nuomonės, manydami, kad šaltakraujai Džon Buliai nuo reklamos laikosi ko toliau. Kur tau! Ir jie mėgsta girti ir siūlyti savo prekes ne menkiau, kaip ir Yankesai Amerikoje. Štai, pavyzdžiui, skaitome "Lietuvos Aide" įdomų straipsnį apie knygų reklamavimą Anglijoje. Sunku tikėti, kad kultūringiems anglams net tokiomis priemonėmis reikia girti ir siūlyti knyga. O betgi taip yra ir todėl įdomu ir mums susipažinti, kaip reklamuojamos knygos. Minėto straipsnio autorius tarp kitko rašo:

„Vienas kitas skaitytojų gal ir bus girdėję apie didelę Charingo Crosso gatvę Londone. Tai Londono knygynų centras: kaip kitur, kiekviename name rasite restoraną ar banką, taip čia kas durys—tai knygynas. Foyleso knygynas bus ne tik pats didžiausias Anglijoje, bet gal ir visame pasaulyje. Prie Charingo Crosso gatvės jis užima visą namų kvartalą; kai kurie namai turi po penkis aukštus. Čia galite gauti bet kokią reikalingą knygą, nes Foyleso lentynose sukrauta *trys ir pusė milijono knygų!* Pats knygynas kartu yra stambi leidykla. Sakoma, kad kiekvienos Foyleso leidžiamos knygos spausdiama mažiausia 50 tūkst. egz.

Bent visoms geresnėms knygoms yra užtikrintas toks pirkėjų skaičius. Mat, Foylesas turi suorganizavęs tam tikrus „knygų klūbus". Tų klūbų nariai knygas gauna papiginta kaina: yra mokslo knygų, novelių, kelionės aprašymų, romanų, kriminalinių apysakų ir kiti klūbai. Be to, knygyno priešakyje stovi nepaprastai gabus spaudos direktorius, kuris reklamai panaudoja visus galimus būdus. Tai jauna savininko duktė, Kristina. Knygyną ir leidyklą ypač nepaprastai išgarsino prieš penkerius metus jos pradėti organizuoti *Foyleso literatūriniai priešpiečiai*.

Tuose priešpiečiuose gal dalyvauti kiekvienas. O kas atsilaikys prieš tokią gundančią reklamą, kaip: „Atvyk į Foyleso priešpiečius! Jie vyksta Dorčesteryje, didžiausiame Londono viešbutyje! Už šešis šilingus galėsi pavalgyti, išgirsi garsenybes kalbant, susitiksi su filmų žvaigždėmis, rašytojais..."

Tokie priešpiečiai kiekvienam dalyviui teikia progos praplėsti pažinčių ratelį. Foyleso priešpiečiuose tylėti negalima... Iš svečių sąrašo iš anksto gali sužinoti būsimų stalo kaimynų pavardes. O toliau padeda pats meniu, kurio viename pusėje Kristina Foylė rašo: „Nelauk būti pristatomas— laikyk save pristatytu. Laužyk pirmąjį ledą su šypsena, kad ir sakydamas „Koks geras sumanymas. Ar jau prisirašėte prie knygų klūbo? Gal malonėsite paduoti druskos ar ko kitą. Ir kuomet ledas esti sulaužytas, turite dar daugiau temų: apie paskutines knygų naujienas, atostogas, pavyzdingas šeimas, ekonominį atkutimą, leidėjus, tačiau tik nekalbėkite apie ga".

Pirmininkauja Tomas Vebsteris, „Daily Mail" sporto karikatūristas ir bokso kritikas. Visiškai jaunas vyras, nors gal yra geriausiai ap-

(Pabaiga antrame puslapyje)

Kada panaikinami rinkimai

Kai rinkimai vyksta pagal įstatymo nurodytas taisykles, tai paprastai visi numatyti ir sąraše įtraukti kandidatai į seniūnijų tarybininkus išrenkami per pirmąjį balsavimą. Tačiau gali būti ir tokių atsitikimų, kad kuris nors kandidatas gauna mažiau kaip $^1/_{10}$ visų balsuojančių balsų. Šiuo atveju pagal įstatymą toks kandidatas esti neišrinktas. Tada tie, kurie gavo daugiau kaip viena dešimtąja visų balsų, skaitomi išrinkti, o neišrinktas kandidatas renkamas antrą kartą, žinoma, jeigu be jo seniūnijai pagal gyventojų skaičių vieno tarybininko trūktų. Antrieji, pakartotiniai rinkimai turi įvykti vėliausiai septynioms dienoms praslinkus po pirmojo balsavimo. Jų metu renkami tiktai tie kandidatai ir tiek jų renkama, kiek trūksta, kad būtų pilnas seniūnijos tarybininkų sąstatas. Jeigu per pakartotinius rinkimus reikia išrinkti vienas tarybininkas, tai balsuojama už du tuos kandidatus, kurie neišrinkti, bet per pirmąjį balsavimą gavo daugiausia balsų. Balsavimas vyksta ta pačia tvarka, kaip ir pirmąjį kartą.

Kai jau galutinai išrenkami visi seniūnijos tarybininkai, rinkimų komisija praneša, kas išrinkta tarybininkais ir jų pavaduotojais. Tas pranešimas iškabinamas prie šaltyšiaus namo. Tokiu būdu baigiami rinkimai.

Tačiau atsitinka, kad rinkimų metu įvyksta kokių nors neteisėtumų, kad renkamieji, rinkikai ar rinkimus tvarkantieji bei kiti pašaliniai asmens pasielgia kitaip, negu įstatyme apie rinkimus nurodyta. Šiuo atveju rinkikai arba rinkimų komisija gali reikalauti, kad rinkimai būtų panaikinti. Reikalauti rinkimus panaikinti galima tuo atveju, kai padaromi šie nusikaltimai bei netikslumai: 1) jeigu balsavimo metu buvo papirkinėjami balsuotojai, 2) jeigu buvo falšuojami balsai rinkimų metu ar apskaitant balsus, 3) jeigu balsuotojų korčiukės buvo įdėtos į tokius vokus (konvertus), kurie turėjo ne to valsčiaus pridėtus antspaudus arba jie buvo visai valsčiaus antspaudais neantspauduoti, 4) jeigu prieš balsavimą arba balsavimo metu kai kurie rinkikai buvo varu varomi balsuoti, buvo jiems grasinama, kad balsuotų už tam tikrus kandidatus ir 5) jeigu rinkimų komisija rinkimų ir balsavimo metu elgėsi ne pagal rinkimų įstatyme numatytas taisykles, būtent: neįrašė rinkikų į sąrašą tuo atveju, kai jie turėjo teisę dalyvauti rinkimuose, ne laiku paskelbė rinkimus, ne laiku priimė kandidatus, juos neteisėtai išbraukė, nepriimė kandidatų sąrašo, kai jis buvo sudarytas teisėtai.

Rinkimus panaikinti gali tiktai apskrities storasta. Jisai pasitaria šiuo atveju su apskrities seimeliu. Dėl to rinkimų panaikinimo reikalu reikia kreiptis prie apskrities storastos. Bet ir pats storasta, gavęs visus pranešimus po įvykusių rinkimų, gali rinkimus panaikinti, jeigu jo nuomone rinkimai įvykdyti ne pagal įstatymą. Jeigu šis storastos sprendimas (rinkimų panaikinimas) rinkikams atrodytų neteisingas ir neteisėtas, tai rinkikai, kurie balsavo ar bent turėjo teisę balsuoti ir buvo įtraukti į rinkikų sąrašą, gali apeliuoti vaivadijon. Ta apeliacija reikia įteikti per 14 dienų, skaitant nuo storastos sprendimo paskelbimo.

Jeigu rinkimus nori panaikinti patys rinkikai dėl aukščiau išvardytų priežasčių, tada 10 rinkimų sąraše įtrauktų rinkikų nevėliau kai per septynias dienas tuo reikalu rašo storastai skundą ir prašo rinkimus panaikinti. Tame rašte surašoma visi pastebėti per rinkimus netikslumai ir neteisėtumai. Po tuo raštu pasirašo mažiausia 10 rinkikų. Šis raštas įteikiamas rinkimų komisijai, kuri persiunčia storastai. Storastos sprendimas šiuo reikalu galima skųsti tik Aukščiausiajam Administracijos Tribunolui per du mėnesius, skaitant nuo storastos sprendimo įteikimo pasirašiusiems rinkikams.

Kai rinkimai panaikinami, per 14 dienų turi įvykti antrieji rinkimai. Jeigu storasta rinkikų protestą atmeta, tai rinkimai skaitomi baigti ir išrinkti tarybininkai pradeda eiti savo pareigas, nors šį storastos sprendimą rinkikai ir apskųstų Aukščiausiajam Administraciniam Tribunolui.

Vidaus reikalų ministerio aplinkraštyje apie rinkimus pasakyta, jog rinkikai turi teisę reikalauti, kad rinkimai būtų panaikinti tuo atveju, kai kas nors per rinkimus iškraipo rinkikų valią ir tikslus, kai gauti rinkimų rezultatai neatitinka rinkikų norų ir santykių, kai rinkimų metu kas nors vartojo prievartą, grasinimą ir padarė kokius nors nusižengimus. Visais tais atvejais rinkimai turi būti panaikinti. Nieks neturi teisės —sakoma aplinkraštyje—iškreipti rinkikų valios, trukdyti rinkikams išsirinkti tuos, kuriuos nori, nieks negali vartoti kokių nors neteisėtų pasielgimų, priemonių ir prievartos.

J.

KAIP ATRODO LONDONO LITERATŪRINIAI PRIEŠPIEČIAI SU 1.200 SVEČIŲ

(PABAIGA)

mokamas sporto žurnalistas pasaulyje: per metus gaunas 4.000 svarų arba 10 tūkst. auksinų per mėnesį! Pirmiausia papasakoja kelis anekdotus iš žurnalistų gyvenimo, o paskiau apibūdina svarbesniuosius svečius. Susidomėjimo centre trys asmenys Laughtonų pora ir garsioji šokėja Mistinguetta. Pastaroji specialiai atskrido iš Paryžiaus. Ji yra tuo garsi, kad turi gražiausias kojas, kurios, kaip žinoma, yra apdraustos 600.000 auks. sumoje! Ji sunkiai kalba angliškai:

Atskridau į Londoną, kad galėčiau pabučiuoti didįjį Čemberleiną... Bet jo neradau. Išvykęs meškerioti. Todėl jo garbei pakelsime taures..." Toliau paaiškina, kad turėjo dar vieną tikslą — padaryti galą kalboms apie jos amžių... Esą jau prieš 10 metų Londone buvo kalbama, kad ji turinti 60 metų. Štai, sako ji, aš atvežiau metrikus, kurie parodo, kad aš dabar teturiu tik 50 metų! Tačiau nesinori tikėti metrikams: garsioji šokėja taip puikiai išsilaikė, jog jai galima duoti nedaugiau kaip 30 metų...

O kai atsistoja Onarles Laughtonas, pirmiausia pasmerkia... literatūrą ir tuos, kurie prikalbėjo sakyti kalbą. Pirmoji iš jo atėmė žmoną, tiesa, tik šešiems mėnesiams, kol buvo užbaigta knyga... O kalbėti jis nemokąs ir todėl mielai pasinaudojąs tostų šefo surašytąja kalba. Reikia pažymėti, kad šiuo metu Čarles Laughtonas yra pats populiariausias artistas Anglijoje. Anglai juo ypač didžiuojasi dėl to, kad Čarles atsisakė nuo Hollywoodo karališkų algų ir sugrįžo į Angliją gaminti britiškų filmų. Turi savo bendrovę. Čarles puikiai atrodo ir gyvenime, ką aš galėjau įsitikinti per priešpiečius. Toks nepaprastas charakteris! Savo vaidyba jis toli pralenkia kadaise garsų Emilį Janningsą.

Toliau Erikas Maschwitzas, Londono varietės karalius. Jaunas vyras, o jau yra buvęs britų radijo varietės direktorium. Jo pastatytoji varietė (jis pats ir veikalus rašo) „Balalaika" Londone ėjo daugiau kaip 2 metus! Dabar didelį pasisekimą turi „Paprika", vengriška operetė. Vien tik paruošimas kaštavo 12.000 svarų ir dabar kas savaitė turima išlaidų 2.500 svarų. Bet teatras bus pilnas mažiausia 12 mėnesių. Scenoje 95 artistai, 36 asmenų orkestras. Operetei buvo pagaminta 500 atskirų drabužių.

Sudrumsta prieškalėdinė nuotaika

(Laiškas iš Klapėdos).

Normaliu laiku prieškalėdinė ar priešvelykinė nuotaika Klaipėdoje jaučiasi prieš kelias savaites. Jau lapkričio mėnesio pradžioje parduotuvių vitrinas puošia įvairūs kalėdiniai skanėsiai, žibučiai. Ir juo arčiau Kalėdos, juo daugiau pirkėjų krautuvėse, juo daugiau kyla priekybinė apyvarta. Šiuo laiku yra kaip normaliu laiku, bet šiek tiek žmones nervina artėjantieji seimelio rinkimai (XII 11 d.), tad prieškalėdinė nuotaika yra kiek apsiniaukusi. Bet, atrodo, nuotaika prasiblaivys tuoj po rinkimų. Tada taikos ir ramybės Kalėdų šventė bus laukiama pridерama nuotaika ir pagarba.

Tuo tarpu abi pusės, lietuvių ir vokiečių, smarkiai ruošia savo rinkikus rinkimams. Daromi paskutiniai gausūs susirinkimai, pirmieji sąrašų kandidatai sako programines kalbas. O abiejų pusių spauda tiesiog dvikovą kovoja. Mat, lietuvių pusė į rinkimus eina ir žmonėms rodosi atvira širdimi ir aiškiais lietuviškais šūkiais, gi vokiečių „Kulturverbandas", kaip ir prieš tris metus „Einheitslistė", eina brutaliai, net akiplėšiškai. Lietuvių frontui nėra ko meluoti, nes visa tiesa tarnauja mums, ir jau tokia tradicija, kad lietuviai į rinkimus eina atvirai, neprisidengę avies kailiu, kaip vokiečiai kad daro. Jeigu krašto gyventojai būtų tinkamai susipratę, toks vokiečių elgesys neturėtų pasisekimo. Deja, drumzliname vandeny „kvailių" žuvelių sužvejoti yra labai lengva, jei tik jų yra. O tokių žuvelių krašte yra. Tad ir drumsčiamas vanduo, tad ir pučiamos miglos į akis vokiečių leidžiamų laikraščių.

Nuo lapkričio pirmos dienos, kada nuimtas karo stovis ir nuo kada spaudos cenzūra neveikia, apie lietuvius ir Lietuvą negalima nieko geresnio rasti, kaip neigiamas žinias, galima sakyti, vien pamazgas, kuriomis jie norėtų apipilti kiekvieną susipratusį lietuvį, visą Lietuvą. Visas spaudos, gandų skleidėjų bei gyventojų baugintojų puolimas nukreiptas prieš lietuvius iš Didžiosios Lietuvos ir jiems pritariančius vietos kilimo lietuvius, pastaruosius vadinant išdavikais (Verraeter). Vokiečių tikslas yra aiškus: einant principu „tikslas pateisina priemones", visais legaliais ir nelegaliais būdais skaldyti lietuvius į dvi dalis — į didžlietuvius ir mažlietuvius ir paskutiniuosius įtikinti, jog jie yra Klaipėdos vokiečiai (Memeldeutschen) arba bent žymiai aukštesnės vokiškos kultūros prūsų lietuviai, kurie esą skirtingi nuo rusiškosios kultūros lietuvių. Tai vokiečių išmėgintas metodas Saaro ir Sudetų kraštuose. Ko neprikalba į save geruoju, tą verčia piktuoju, grasinimais. Suprantama, jog tai daroma iš įpratimo ir nesiskaitymo su kitos tautos teise gyventi savo tėvų žemėje, dar gi raminantis 80 milj. tautos užnugariu.

Rinkiminės sąlygos

Šių metų seimelio rinkimų buvo laukta su vilčia, kad jie įvyks taikingoje ir kultūringos kovos nuotaikoje. 1935 metais įvykę krašto seimelio rinkimai buvo labai įtemptose politinėse sąlygose. Iš vienos pusės tuomet lietuviai buvo kiek silpniau organizuoti ir ne taip tvirtai, kaip dabar, pasireiškę kultūriniame ir ekonominiame kūrybos darbe, o centro valdžios įstaigose veikė tik vėliau paaiškėjusi svetimos valstybės šnipų organizacija. Iš kitos pusės — vakarų kaimynas tuomet dar nebuvo toks galingas, neturėjo ko didesnio virškinti, kaip dabar kad turi (Austriją, Sudetiją) tad daugiau oficialiai kišosi į Lietuvos vidaus reikalus, ieškodamas visokių kabliukų Klaipėdos krašte, dargi, ekonominės krizės metu, dėdamas pastangų Lietuvą ekonomiškai sužlugdyti ir paversti savo vasalu, tuo būdu vykdydamas „Drang nach Osten" politiką per Lietuvą. Šiais metais kaip kas yra kitaip. Atrodo, kad „Drang nach Osten" politika, Lietuvai taip ryžtingai atsilaikius nepalaužtai, nukrypo į Pietryčius per Čekoslovakiją, per Karpatus ir Dunojaus baseiną. Oficialiai Vokietija vaidina gero kaimyno vaidmenį, nors ne paslaptis, jog Klaipėdos vokiečių judėjimas yra ne be Berlyno vienos rankos mosto. Šiuo metu Lietuva ir lietuviai Klaipėdos krašte yra žymiai stipresni visapusiškai kaip 1936 m. Tą mes matome iš visų lietuviškos kultūros ir politikos kovos priemonių: spaudos, Klaipėdos radije siųstuvo ir organizacijų.

Kodėl tos viltys nepasiteisino ir rinkimai vyksta labai nenormaliose sąlygose, daug netenka aiškinti. Vokiečiai, norėdami išlaikyti savo „aukštos kultūros" prestižą prieš „žemos kultūros" žemaičius ir matydami juos kasdien vispusiškai čia stiprėjančius, neranda kito geresnio būdo kovoti savo buvusiai dominuojančiai egzistencijai išlaikyti, kaip vienintelį — veikti staiga, rėkiančiai, mušti ir patiems šaukti, kad mušami yra, akiplėšiškai meluoti ir grasinančiai bauginti guventojus Hitleriu (kaip ir 1935 m.), jeigu nebalsuoja už „Kulturverbando" sąrašą. Tam tikslui jiems labai patarnavo karo stovio nuėmimas, kuris padarytas Lietuvos gera valia santykiams pagerinti su Vokietija, kuri oficialiai sakosi tik tiek Klaipėdos kraštu įdomaujasi, kiek ją liečia tikslus konvencijos ir statuto vykdymas, kiek pagal tuos du autonominius įstatymus turi teisių laisvai vystyti savo kultūrinę veiklą vokiečių mažuma Klaipėdos krašte. Kaip už tai dėkinga Vokietija ir Klaipėdos vokiečiai, gerai matome iš įvykių Klaipėdos krašte nuo XI.1 dienos.

Apie lietuvių sąrašų žymesnius laimėjimus rinkimuose, turint galvoje nepaprastas rinkimines sąlygas, negali būti kalbos. Nebent Klaipėdos krašto lietuvių dauguma (laukininkai) padarytų staigmeną ir pasirodytų kaip susipratę ir jokios priemonėm neįbauginami lietuviai. Veltui Lietuva šito laukia jau nuo pat 1923 metų. Materializmas čia vaidina svarbų vaidmenį, nes vokiškoji kultūra paremta daugiau materialinėmis vertybėmis...

Ateinantį sekmadienį Klaipėdos krašte apie pusė gyventojų eis prie urnų ir rinks 29 atstovus į krašto seimelį. Paskutiniame seimelyje lietuvių atstovų buvo 5, kurie buvo gavę (1935 m.) 369.457 balsus iš 1.964.073 visame krašte paduotų balsų, t. y. 18,83% (81,17% buvo gavęs vokiškasis vienybės sąrašas — 1.592.604 balsus 24 atstovams). Visame krašte 1935 m. turėjo teisę balsuoti 76.308 žmonės (balsuoja kiekvienas 24 metų amžiaus gyventojas, išgyvenęs krašte mažiausiai vienerius metus be pertraukos, turįs jame nuolatinį užsiėmimą, uždirbąs mėnesiui mažiausiai apie 150 lt. ir mokąs atitinkamus mokesčius), balsavo 69.758, t. y. 91,42%. Koki skaičiai pasirodys XII.11 d. rinkimuose, pamatysime po rinkimų.

Lietuviai į rinkimus, kaip sakiau, eina sena tradicija, keliais luominiais sąrašais, atvirai lietuviškais šūkiais, be demagogijos, stengdamiesi paveikti sumaterializėjusias vietos gyventojų lietuvių širdis. Vokiečiai taip pat laikosi tradicijos — vienu sąrašu, bet keisdami pavadinimus (buvo Einheitsliste, o dabar Memelerdeutsche Liste) ir slėpdamies po išgalvotais pavadinimais—Memellaender, Memeldeutscher, nutylėdami tiesiog Deutscher.

E. K. Panerietis.

• KORESPONDENCIJOS •

Dieveniškis, Ašmenos apskr. *Įdomi žemės pirkimo istorija.* Prieš dešimts metų Albertinos dvare buvo pradėta pardavinėti žemę. Kas norėjo, tie ir nusipirko: lietuviai ir nelietuviai. Pavyzdžiui, 1928 metais 10 ha nusipirko Dieveniškio miestelio lietuvis gyventojas Kazys Krečius, 1931 m. Grybiškių kaimo lietuviai gyventojai Adomas Gaidys, Antanas Gaidys Stasys Gaidys, Adomas Butrimas, Mykolas Kuklys, Lukošius-Lukaševičius, Antanas Kuklys ir Andrius Kuklys. Be to, Daubuciškių dvare nusipirko žemės Buinauskas ir Česiulis.

Dabar visi čia sužymėti ūkininkai gavo iš Vilniaus Vaivadijos Įstaigos pranešimus (raštu), kad jiems toji žemė pirkti yra uždrausta.

Pirkėjai už žemę pinigus yra sumokėję, bet dar nebuvo gavę visų dokumentų.

×

Lapkričio 24 d. Dieveniškyje buvo didelis turgus. Jame buvo privažiavusių žmonių iš visos apylinkės —ir net iš Vilniaus. Turgui pasibaigus, visi važiavo namo. Ir štai įvyksta čia negirdėtas dalykas. Vienas pirklys užpuolamas ir iš jo atimami pinigai — 280 auks. Ryšium su tuo suimta keletas asmenų. Jie dabar nuvaryti Vilniaus kalėjiman.

Vietinis.

Aradnykai, Suvalkų apskr. *Nubaudė.* Šių metų liepos mėn. 14 dienos vakarą Aradnykų kaimo gyventojas Juozas Maksimavičius buvo savo reikalais nuėjęs pas kaimyną. Jam grįžtant, Alnų sargybos kopo sieržanto jis buvo sulaikytas.

Šio mėnesio 3 d. J. Maksimavičius gavo „Nakaz karny", kuriuo pranešta, kad jis esąs nubaustas už „bastymąsi" dviem auksinais.

Lapkričio 30 dieną J. Maksimavičius buvo nunešęs Aradnykų kaimo kandidatų į tarybininkus sąrašą, įteikti rinkimų komisijos pirmininkei mokyt. Burgosaitei, nes J. M. buvo to sąrašo įgaliotinis. Jam vakare grįžtant namo jis vėl buvo kopo sargybos sulaikytas ir buvo surašytas protokolas.

Aradnykai yra nuo lietuvių lenkų administracinės linijos už 4 kilm.

Kranklys.

Žiūrai, Vilniaus - Trakų apskr. *Švietimo reikalai.* 1932 m. uždarius vietos „Ryto" mokyklą, ėmė veikti valdinė mokykla su dėstomąja lietuvių kalba. Jos pirmuoju mokytoju buvo Vladas Šėmis. Jis mokytojavo iki 1937/38 mokslo metų pabaigos. Žmonės buvo juo patenkinti, nes jis vaikus mokė lietuviškai. Lenkų kalba buvo tik kaip atskiras dalykas.

Šiais mokslo metais mokyt. V. Šėmis perkeltas yra į Kamorūnus, o jo vietoje dabar mokytojauna Bernardas Myška. Jis vaikus mokina vien lenkiškai. Tikybos taip pat mokina vien lenkiškai.

Šią mokyklą lanko Žiūrų, Trakiškių ir Bižų sodžių vaikai. Iš viso mokosi 37 vaikai: Pamokos būna tik keturias dienas savaitėje. Kitomis dienomis mokytojas B. Myška išvažiuoja mokyti Mančiagirin.

Kundra.

Rudnia, Varėnos valsč. *Smuklės įtaka.* Šiame bažnytkaimyj veikia garsi „Janeko" Laniausko smuklė. Smuklė, kaip smuklė, kiekvieną vyliote vylioja, o kartu ne vienam net paskutinį skatiką iš kišeniaus ištraukia. Retkarčiais pasitaiko net stambesnių vagysčių. Išgerti norisi, pinigų nėra, tai geriausia priemonė pasipelnyti vogimu. Tokių vagysčių pasitaiko bemaž kas mėnuo.

Pav., per 3 rudens mėnesius įvyko net dvi stambesnės vagystės: vienam (J. Jurgelevičiui) pavogė per 300 auks. ir kartu išvogė iš svirno drabužius ir audeklus, o kitam (St. Akulavičiui) dingo iš kluonienos poros šimtų auksinų vertės arklys. Daugumos manymu, esą tai darbai asmenų, kurie nuolat mirksta smuklėj ir „stebuklingu" būdu vis turi pinigų.

Paskutiniu laiku smuklės savininkas L. ėmėsi dar miškų pirklybos, tik ne savo, o žydų pinigais, (žydams pirkinėti miškus trukdoma). Nupirkęs mišką, reta kuriam išmoka iš karto, bet paprastai stengiasi, kad už mišką imtų pas jį prekėmis, o pirmoj eilėj svaiginančiomis. Darbininkai dažniausiai būna vietiniai jaunuoliai. Šie „nabagai" daugiau pradirba, negu uždirba. Gal vienas kitas ir nenorėtų imti „baltosios" prekės, bet kai darbdavys pinigais nemoka, tai ima ir paima monopolinės „susišildyti". Pasekmės to būna tokios, kad baigus darbą ne darbdavys moka, o darbininkas primoka.

Atsiranda susipratusių tėvų, kurie tokiais smuklininko darbeliais labai nepatenkinti. Jie norėtų, kad iš viso tokia smuklė Rudnioj išnyktų. Kai kurie net ketina padaryti atitinkamus žingsnius, kad ši žmonių svaiginimo įstaiga valdžios sprendimu būtų panaikinta.

Geriausia priemonė tokiai smuklei panaikinti, tai jos visai neremti ir nelankyti. *Blaivininkas.*

KRONIKA

Mūsų laikraščio skaitytojams

Spaudos savaitės proga, su šiuo „Aido" numeriu siunčiame savo skaitytojams atskirą raginimą remti ir palaikyti mūsų lietuviškąją spaudą — knygas ir laikraščius. Prašome savo skaitytojų šį atsišaukimą perskaityti ir kitiems jį atiduoti, kad kiekvienas lietuvis ir kiekviena lietuvė taptų mūsų spaudos talkininkai (-ės).

Sulaikyti lietuvių katalikų akcijos skyriai

Prieš porą mėnesių prie Vilniaus Katalikų Akcijos Instituto įsteigtas lietuvių katalikų akcijos referatas, kurio tikslas — vesti katalikų akcija Vilniaus arkivyskupijos ribose gyvenančių lietuvių tarpe. Tai akcijai vesti referentu buvo paskirtas šiemet užsienyje pabaigęs visuomeninius mokslus magisteris kun. Kazys Pukėnas.

Kun. K. Pukėnas, kaipo lietuvis, jam pavestą darbą lietuvių tarpe atlikdavo sėkmingai. Iki šiol jau visoje eilėje parapijų jis yra suorganizavęs katalikiškai akcijai vesti Jaunimo Sąjungos skyrius—atskirai berniukų ir atskirai mergaičių. Apie skyrių įsteigimą administracinei valdžiai pranešė Institutas.

Dabar tenka sužinoti, kad Švenčionių apskrities starostas sprendimu (raštu) uždrausta veikti lietuvių katalikų akcijos įsteigtiems skyriams Švenčionyse, Mielagėnuose ir Daugėlišky, o Vilniaus-Trakų apskrities starostas sprendimu uždrausta veikti tos pačios akcijos skyriui Valkininke.

Teko sužinoti, kad arkivyskupas kun. K. Pukėną nuo katalikų akcijos vedimo pareigų jau esąs atleidęs.

Rengiamas lietuvių spaudos vakaras

Spaudos savaitės proga, Vilniaus Lietuvių Meno ir Literatūros Draugija kartu su Lietuvių Inteligentų Klūbu „Romuva" gruodžio 11 dieną rengia lietuvių spaudos vakarą, kuris įvyks Vytauto Didžiojo gimnazijos salėje. Vakaro programoje numatoma dvi paskaitos ir koncertinė dalis. Be to, toje pačioje salėje rengiama Vilniaus lietuvių spaudos paroda, kuri pavaizduos per 20 metų Vilniuje išleistas lietuvių knygas ir laikraščius.

Suprantama, vakaras įvyks, jei bus gautas Vilniaus Miesto Storastos leidimas.

Direktorius Dailidė Vilniuje

Lietuvos telegramų agentūros direktorius Pr. Dailidė, važiuodamas į Varšuvą, gruodžio 6 d. viešėjo Vilniuje. Ta proga jis aplankė Rasų kapines, kur ant savo brolio kapo uždėjo gėlių vainiką.

Dėl rinkimų į seniūnijų tarybas

Mūsų krašte rinkimai į seniūnijų tarybas kai kur jau įvyko, kai kur įvyks gruodžio 11 dieną ir vėliau. Tuose rinkimuose dalyvauja ir lietuviai. Tad svarbu būtų, kad mūsų korespondentai kuo greičiausiai „Aidui" praneštų, kokia tų rinkimų buvo eiga ir kiek išrinkta lietuvių į seniūnijų tarybas.

Lietuvė pianistė Vilniaus radiofone

Gruodžio 6 d. Vilniaus radiofone koncertavo žinoma mūsų pianistė—virtuozė Elvira Palevičiūtė. Ji skambino italų kompozitorių kūrinius, sukurtus XVII ir XVIII šimtmetyje. Koncertas buvo transliuojamas visoms lenkų radijo stotims.

Skautų vakarui negautas leidimas

Praėjusiame „Aido" numeryje buvo pranešta, kad gruodžio 8 d. Viniaus Lietuvių Skautų Draugovė rengianti viešą lietuvišką vakarą. Programoje buvo K. Binkio „Atžalynas".

Dabar mums rengėjai praneša, kad tas vakaras neįvyks, nes jam negautas Vilniaus Miesto Storastos leidimas.

Pašalintas lietuvis tarnautojas

Tenka sužinoti, kad ligi šiol dirbęs Vilniaus Iždinės Įstaigoje žemesnysis lietuvis tarnautojas Alfonsas Paukštė šiomis dienomis gavo savo viršininko pranešimą, kad jis esąs nuo darbo atleistas.

Gudų studentų koncertas

Gruodžio 10 d. (šeštadienį) Vilniaus Universitete, Sniadeckių salėje, Vilniaus Gudų Studentų Sąjunga rengia viešąjį koncertą, kurio programoje bus solo ir studentų choro dainos. Solo dainuos žymus Milano operos artistas *Zabeida Sumickis.*

Koncertо pradžia 20 val.

Naujas ozoniečių vadas

Iki šiol Vilniaus apygardos lenkų ozoniečiams vadavavo inž. Baranskis. Dabar jis pakviestas į vyriausiąją Ozono tarybą, o jo vieton paskirtas senatorius E. Dobačevskis.

Lenkų laikraščių pranešimu, naujas Vilniaus ozoniečių vadas gruodžio 5 d. kalbėjęsis su Vilniaus vaivada p. Bocianskiu.

Redakcijos atsakymai

Svyrai. Būtumėm įdėję, bet panašiai jau buvo rašyta. Lauksime daugiau.

K. C. Dalį korespondencijos įdėjome „Varpelin". Laikraštis bus siuntinėjamas.

M. Kirkliauskui. Iš dokumentų matyti, kad byla sunku bus laimėti. Patartumėm tuo reikalu kreiptis į apskrities karo invalidų skyrių.

Kundrai. Galėjome įdėti tik kai kuriuos dalykus. Tačiau ir toliau prašome apie tokius dalykus rašyti panašiu būdu.

Rumunijoje, kaip anksčiau Ispanijoje

Sušaudžius žandarams „Geležinės gvardijos" vadą Kodreanu ir jo 13 draugų, visų pirma labai griežtai pasmerkė tokį darbą italų ir ypač vokiečių spauda, iš kurios matyti, kad Vokietija yra labai susidomėjusi Rumunijos vidaus padėtimi.

Dabar Rumunijos vidaus gyvenimas labai neramus ir netikras. Iš vienos pusės kasdieną pas daugelį asmenų daromos kratos, įtariamieji talpinami kalėjimuosna, o neaptikti „Geležinės gvardijos" nariai skelbia tai vienam, tai kitam savo priešui mirties sprendimus ir juos vykdo. Kadangi „Geležinei gvardijai" pritaria daugelis karininkų, tai šiomis dienomis iš kariuomenės buvo atstatyta 1.200 karininkų.

Rumunijos vyriausybė deda visas pastangas grąžinti krašte ramumą, bet kažin ar pavyks. Nėra dviejų nuomonių, kad „Geležinė gvardija" buvo vokiečių ekspozitūra ir dabar vyriausybė, pamačiusi prie ko tas galėjo privesti, ryžosi gelbėti krašto nepriklausomybę. Tuo tikslu iš vienos pusės ėmėsi griežtų priemonių prieš vokiečių šalininkus, iš kitos pusės ieško pritarimo savo politikai demokratiniuose sluoksniuose.

KARAS KINIJOJE

Svarbiausios karo operacijos šiuo metu eina Kinijos pietuose, Kantono apylinkėse. Japonai, gavę paramą, pradėjo pulti kiniečius ir stumti juos į šiaurę nuo Kantono. Kiniečiai taip pat susilaukė paramos ir jie sugebėjo išsilaikyti savo pozicijose. Dabar Kantonas apgultas iš trijų pusių, tik pietuose jis turi dar susisiekimą su jūra.

Japonai stengiasi daugiau kariuomenės iškelti prie Kantono. Kiniečiai japonus priverčia grįžti į laivus atgal. Japonų karo laivai tačiau nenustoja ieškoti patogių vietų kariuomenės iškėlimui.

Visoje Kinijoje verda partizanų karas. Japonai nesugeba nieko jiems padaryti, nes partizanus palaiko gyventojai.

Prancūzai atsimoka italams

Jau buvo minėta, kad Italijoje pradėta reikalauti kai kurių Prancūzijos žemių. Pirmiausia keli fašistų partijos nariai pademonstravo parlamente, vėliau buvo surengtos demonstracijos kai kuriuose miestuose.

Prancūzijos vyriausybė pareikalavo pasiaiškinti, ką visa tai reiškia, bet gavo atsakymą, kuris nepatenkino prancūzų. Tada įspėjo anglai, įspėdami įtalus, kad jie nuo panašių žygių susilaikytų.

Spėjama, kad minėtos italų demonstracijos yra vokiečių darbas.

Dabar pranešama, kad visa prancūzų spauda, be pažiūrų skirtumo, griežtai pasmerkė italų demonstracijas, pareikšdama, kad Prancūzija niekam neatiduos nė pėdos žemės. Be to, Tunise įvyko didelių demonstracijų prieš italus.

Italai ir toliau grasina prancūzams

„Lavora Fascista" korespondentas iš Paryžiaus dėl Italijos siekimų Tunise rašo, kad tame krašte esama italų bendruomenės, kuri turi būti pilnutinai respektuojama ekonominėje ir socialinėje veikloje ir kuriai neturi grėsti pavojus dėl jos tautinių nusiteikimų. Viduržemyje ir Raudonoje jūroje italų pozicijos yra visiškai skirtingos nuo tų pozicijų, kurios yra buvusios sudarant Lavalio ir Musolinio susitarimą. Prancūzams gali patikti ar ne, bet jie turi į tai atsižvelgti. Toliau korespondentas nurodo, kad Prancūzijoje eina gandai nesutrukdys Italijai įvykdyti savo istorinės misijos ir kad klaidinga manyti, jog ta misija jau iš anksto esanti priešinga Prancūzijai. Korespondentas rašo, kad galimas italų ir prancūzų susitarimo pasirašymas sudaro tik vieną akmenį to pastato, kurio siekia Musolinio politika. Italijos, kaip imperijos, padėtis reikalauja naujų prisiderinimų net ir iš Prancūzijos, kuriai esama intereso tai suprasti savo laiku ir tinkamoje proporcijoje. Nėra jėgos, kuri galėtų užkirsti kelią tiems italų siekimams, kurie liečia medžiaginį, moralinį ir politinį jos rasės globojimą ir pilnutį imperijos įvertinimą.

Savotiška Čekoslovakijos demokratija

Paryžiaus dienraštis „Petit Parisien" paskelbė pasikalbėjimą, kurį laikraščio atstovui suteikė naujas Čekoslovakijos ministeris pirmininkas Beranas. Min. pirmininkas pareiškė, jog vyriausybė yra nusistačiusi baigti partijų šeimininkavimo gadynę. Bus tik dvi pagrindinės partijos, būtent: tautinės vienybės ir tautinė darbininkų partijos. Darbininkų partija jokiu būdu nebus opozicinė. Tai bus kontrolinė partija. Beranas pareiškė: „Mes nenorime užmerkti akių prieš kai kurias demokratinės sistemos klaidas. Mes norime autoritetinės demokratijos". Vyriausybė pareikalaus parlamente valstybės prezidentui ir pačiai vyriausybei įgaliojimų, kad ji, reikalui esant, galėtų imtis energingų priemonių.

Toliau per savo pasikalbėjimą ministeris pirmininkas Beranas palietė Čekoslovakijos santykius su kaimynėmis valstybėmis. Jis, tarp kitko, pareiškė, kad santykiai su Vokietija nebuvo dirbtinai užmegzti, bet yra visai natūralūs. Jis pabrėžė, jog visi žino, kad didžiausias, svarbiausias ir stipriausias Čekoslovakijos kaimynas yra Vokietija. Todėl Čekoslovakija turi su tuo skaitytis.

Įvairu-įdomu

Kinų karo nuostoliai

Japonų vyriausiasis štabas paskelbė kinų nuostolius Honane ir Jangcės srityje nuo liepos mėnesio iki spalių mėnesio pabaigos. Pranešime nurodama, kad žuvo 143.650 ir buvo paimta į nelaisvę 5.270 kinų karių. Be to, per tą laiką kinai netekę šimto didžiųjų ir 131 lengvesniųjų patrankų, 482 patrankų granatomis šaudyti, 3?7 pėstininkų patrankų, 1.237 lengvųjų ir 367 sunkiųjų kulkosvaidžių ir 15.437 šautuvų.

Kaip mato gyvuliai

Apie tai, kaip mato gyvuliai, mes tegalime spręsti iš mokslišką bandymų bei palyginimų išvadų. Kaip mato pasaulį, pavyzdžiui, šuo? Pirmiausia jam pasaulis atrodo žymiai mažesnis negu mums. Jo akiratis yra labai apribotas, nes jo akys yra arti nuo žemės. Darant visokius bandymus su įvairiausių veislių šunimis patirta, jog nė vienas šuo negali akimis atskirti, kad ir savo šeimininko jau per pusantro šimo metrų. Labai daug šunų teskiria daiktus tik per dešimtį metrų ne arčiau. Tuo tarpu, kaip ir daugelio plėšriųjų žvėrių akys žiūri į priešakį. Tuo tarpu arkliai ar galvijai, kurių akys yra galvos šonuose, apima žvilgsniais iš karto visą horizontą. Vis-tos ir daudelis paukščių mato kiekviena akim visai kitokį vaizdą. Prie paukščio, jei jo galva nepaslėpta po plunksnomis, nė iš užpakalio nepriselinsi, nes visi paukščiai, išskyrus nebent pelėdą, mato net nesukinėdami galvos viską aplinkui save. Pempių bei kitų vandens ir balų paukščių akių obuoliai taip smarkiai išsikišę iš galvos, jog, rodos, tuojau išskris. Iš tikrųjų gi tai yra gamtos jiems suteikta priemonė gerai aplinkui matyti.

Žmonės mato daiktus plastiškai, vadinasi, jau akimis skiria juos vienus esant arčiau, kitus toliau. Balandis arba višta mato daiktą tik viena akim. Todėl jie ir kiti paukščiai — privalo spręsti atstumą atitinkamai derindami akies lęšį bei jo lelytės diafragmą. Vadinasi, jiems kiekvieną kartą norint nustatyti ryškumą ant artimesnio ar tolimesnio daikto, tenka keisti santykis tarp akies lęšiuko išsilenkimo laipsnio su akies skylutės didumu. Pelėda visai nemato kirmino, jei jis guli arti jos kojų. Ji turi bent kelis žingsnius pasitraukti atgal, kad galėtų tokį gerą daiktą įžiūrėti. Pelėdos akys yra visiškai nejudančios, tarsi, butų įkaltos į galvą įaugusios. Užtat jos galva yra tiek judri, kad ji galėjo ją pasukti atgalios. Jei žmogus galėtų taip lengvai sukinėti galvą, jis eidamas gatve visiškai nejudindamas kūno, o tik pasukęs galvą, galėtų žiūrėti tiesiai priešinga jo ėjimo krypčiai linkme.

Paukščių akių obuoliai nėra apvalūs, bet paplokšti. Kadangi rėgėjimo kampas yra tiesioginiai proporcingas su akies dugno plotu, paplokščios akys mato tiek, kiek apimtų tik žymiai didesnės apvalios akys. Užtat paukščių akys negali būti taip judrios, kaip apvalios gyvulių akys.

Katės, kaip ir pelėdos, akies lėlytė nėra apskrita, bet pailga, plyšelio formos. Nors ir katė ir pelėda puikiai mato prieblandoje, juodvi abi gali net ir į saulę žiūrėti neužsimerkdamos. Mat, jų akių lelyčių plyšeliai gali visiškai užsidaryti, o tokiuo atveju joms nė užsimerkti nereikia, nes stipri šviesa į akies vidurį nebepatenka.

Stepių gyvūnams—priešingai—reikalinga galimai geriau, nesukinėjant galvos apmatyti visą akyratį. Todėl, arkliai, galvijai, ožkos, avys, stirnos ir laukiniai stepių žinduoliai turi apvalių lėlyčių akis ir jų akys padėtos galvos šonuose.

Šiaurės kraštuose gyvenančių žmonių, o taip pat ir gyvulių akys yra dažniausiai melsvos spalvos, tuo tarpu kai vis labiau į pietus, akys tolydžio darosi tamsesnės ir tamsesnės. Nuo gelsvų iki tamsaus alaus spalvos. Vištų akys yra gelsvai-raudonos. Jų akių spalva yra suderinta su jų kilme, kuri išvedama iš tolimosios Indijos, turi beveik visos mėlynas akis.

Žąsys, tolimosios Švedijos vaikai, turi beveik visos perdėm mėlynas akis. Ryškiausiai ir toliausiai iš visų gyvųjų žemės padarų mato, be abejo, sakalas. Tiksliais bandymais nustatyta, kad jis per pusantro kilometro dar ryškiai skiria žolėje judantį paukščiuką arba per lauką bėgančią pelę.

Kurio gyvulio gražiausios akys, sunku pasakyti. Protingiausios, atrodo, esančios, gyvulių gydytojų nuomone, arklių akys.

Nėra kam pavaduoti žydus

Lietuvoje yra apie 700 užsienio firmų atstovų, kurie pardavinėja tų firmų prekes. Visi atstovai gerai uždarbiauja. Berods, beveik visas užsienių firmas atstovauja žydai.

Vokiečiai, vispusiškai kovodami su žydais, nenori, kad ir jų firmos užsienuose būtų žydų atstovaujamos. Vokiečiai norėję iki šių Naujų Metų pakeisti Lietuvoje visus firmų atstovus žydus. Deja, susidurta su nelauktu kliūtimi. Neseiranda pakankamai lietuvių, kurie norėtų ir galėtų vokiečių firmų atstovybes perimti. Vieni neturi šiam darbe reikiamo patyrimo, kiti negauna tvirtų garantijų ir savų pinigų neturi. Bendrai, mažai lietuvių kreipiasi į Vokietijos pasiuntinybę Lietuvai firmų atstovybių perėmimo reikalais.

Taigi vokiečių pasiuntinybė manantі, kad dar ilgesnį laiką teks vokiškų firmų atstovybes Lietuvoje palikti žydų rankose. Šitas pavyzdys ryškiai parodo, kiek lietuviai dar yra silpni ir nedrąsūs konkurencijoje su žydais prekybos srityje. Paprastai firmų atstovybių suradimas ir paėmimas yra susijęs su brangus dalykas, o čia staičiai siūlomos atstovybės nėra kam paimti. Todėl nėra ko stebėtis, kad lietuviams sunkiai vykstа įsigalėti prekyboje ir tenka šioj srity naudotis brangiai apmokamais žydų patarnavimais.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca i redaktor Ludwik Cycenas.
Leidėjas ir redaktorius Liudvikas Cicėnas.

Drukarnia „RUCH" Wilno, ul. Tatarska 6. Telef. 21-83.
„RUCH" spaustuvė Vilnius, Totorių g. 6. Telef. 21-83.